

Justitiedepartementet
Enheten för samordning av samhällets
krisberedskap
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
fo.ssk@regeringskansliet.se

Diarienummer: KS 2023–0329

Yttrande

över betänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57), Fö2023/00074

Svenska kyrkan har granskat betänkandet utifrån teologiska och etiska perspektiv: Svenska kyrkans grundläggande människosyn, ett barnrättsperspektiv, rätten till ett liv i värdighet samt Sveriges internationella åtaganden att respektera mänskliga friheter och rättigheter.

Att möta och bearbeta människors existentiella oro och att bidra till hopp är trossamfundens grundläggande uppdrag och utgör ett väsentligt bidrag till samhällets samlade motståndskraft.

Svenska kyrkan har en särskild ställning genom Lagen om Svenska kyrkan 1998:1591 och specifika författningsreglerade skyldigheter vid beredskap. Som huvudman för begravningsverksamheten i kommunerna (med undantag av två kommuner i Sverige) ska Svenska kyrkan sörja för att begravningsverksamheten kan genomföras. Enligt begravningslagen (1990:1144) ska en församling som är huvudman för begravningsverksamheten vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap (8 kap. 3 §). I kulturmiljölagen (1988:950) finns ytterligare bestämmelser om Svenska kyrkans roll vid beredskap (4 kap. 15 a §); Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar ska vidta de beredskapsförberedelser som under höjd beredskap behövs för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Svenska kyrkans yttrande

Svenska kyrkan *tillstyrker* förslagen i utredningen.

Svenska kyrkan *understryker* att den erfarenhet av och kunskap om krisberedskap som finns i Svenska kyrkan och i andra trossamfund samt hos andra civilsamhällesaktörer bör tas tillvara i planering och uppbyggnad av det civila försvaret även när det gäller till exempel de förslag som rör utrymning, evakuering och inkvartering. Fler församlingar kan ha och önskar ett närmare samarbete med kommunerna när det gäller civil beredskap. Det är också angeläget att klargöra förväntansbilden på Svenska kyrkan som organisation, då detta också får konsekvenser för beredskapsplaneringen.

Svenska kyrkan *understryker* vikten av att individperspektivet och därvid särskilt barnperspektivet bearbetas när det gäller utredningens förslag. Utöver att tillfredsställa de uppenbara behoven av vatten, mat, värme och så vidare, behöver människors existentiella behov, behoven av trygghet och hopp, mötas. Att barn upplever trygghet och kan upprätthålla sin vardag under påfrestning bidrar till

samhällets funktionalitet, robusthet och uthållighet. Trossamfunden och andra civilsamhällesaktörer har här en avgörande roll för att upprätthålla existentiell hälsa, andlig uthållighet, resiliens och mental motståndskraft.

Svenska kyrkan lämnar följande synpunkter

Svenska kyrkan uppskattar den beskrivning av kyrkans roll och funktion som utredningen gör. För det fortsatta arbetets skull lämnas här en något utvecklad beskrivning i syfte att peka på omfattningen och graden av det arbete Svenska kyrkan, övriga trossamfund och det civila samhället gör i för samhället och enskilda människor utmanande situationer.

Svenska kyrkan har en sammanhållande roll i samhället och en omfattande och utvecklad samverkan med andra civilsamhällesorganisationer. Samarbetet mellan det offentliga och civilsamhället inom krisberedskapen fungerar ofta mycket väl i det dagliga lokala arbetet och det finns en ömsesidig tillit i relationerna. Svenska kyrkan har i arbetet med uppbyggnaden av det civila försvaret framfört synpunkter på angelägenheten i att klargöra och tydliggöra roller och förutsättningar för Svenska kyrkan och andra trossamfund samt för andra civilsamhällesaktörer, då dessa inte definierats i de propositioner som lämnats av regeringen. Tydlighet i roller och kunskap om civilsamhällets förutsättningar kommer att underlätta ett effektivt och smidigt samarbete vid höjd beredskap.

Svenska kyrkan är med 13 stift och över 1300 församlingar rikstäckande med drygt 20 000 anställda och har välutbildade och erfarna krisstödjare. Svenska kyrkan engagerar förtroendevalda och många ideella över hela landet. Kyrkans personal och lokaler används idag för omedelbara insatser i samband med olyckor och liknande allvarliga händelser, i syfte att skapa trygghet och för att möta människors akuta sorg, förtvivlan och oro. En del av det grundläggande uppdraget för församlingarna i Svenska kyrkan är att stödja människor i kris och sorg, visa omsorg och ge möjlighet till samtal och själavård. Om Sverige skulle komma i en situation med höjd beredskap, kommer Svenska kyrkans och andra trossamfunds roll som sammanhållande och stödjande kraft i samhället att förstärkas ytterligare. Svenska kyrkan har också med anledning av de statliga uppdragen och på grund av Kyrkoordningen att vid högsta beredskap skyldighet att övergå till krigsorganisation (Förordning om totalförsvar och höjd beredskap, 2015:1053). Det är angeläget att den samlade kunskapen och erfarenheten av att hantera kriser och krisberedskap i Sverige och i utlandet nyttjas i den fortsatta uppbyggnaden av beredskapen och totalförsvaret.

Svenska kyrkans krisberedskapsorganisation har utvecklats och prövats under olika typer av nationella och internationella kriser. Krisberedskapen är samordnad, välorganiserad och närvarande i alla landets kommuner. Kris- och beredskapsorganisationen fungerar dygnet runt på nationell nivå och är under uppbyggnad även i stiftet med tjänsteperson i beredskap (TIB). Genom konstant beredskap i såväl de små som i de stora sammanhangen kan Svenska kyrkans krisberedskap kopplas in med kort varsel och utgöra ett stöd för människor i utsatta lägen. Ansvar för krisberedskapsordningen ligger på Svenska kyrkans nationella nivå. Svenska kyrkan är också en integrerad del av samhällets krisberedskap och samarbetar nära polisen vid kriser, med personal på sjukhus, universitet, i migrationsförvar, häkten och fängelser. Många församlingar samarbetar nära kommuner i POSOM-grupper och skolor räknar ofta med Svenska kyrkans medverkan i sin krisplanering. Svenska kyrkan bidrar därutöver även med präster som stödjer vid behov med krisstöd i den myndighetsgemensamma stödstyrkan samt med själavård för Försvarsmakten. Svenska kyrkans internationella arbete (genom Act Svenska kyrkan) har under mycket lång tid verkat i miljöer som drabbats av krig och katastrof och Svenska kyrkan har utvecklat särskild kompetens inom psykosocialt stöd och är internationellt erkänd för sitt arbete. Ett psykosocialt synsätt bygger på tron på människors egen kraft att stötta varandra och återhämta sig vid kriser och katastrofer. Detta bygger på studier som visar att när människor kan se sig själva som aktiva

deltagare med handlingsutrymme bidrar det till snabbare återhämtning och minskad risk för långvarig psykisk ohälsa.

I en situation av höjd beredskap skulle samtliga församlingar och stift inom Svenska kyrkan beröras. Svenska kyrkans nationella nivå samordnar, som nämnts, arbetet inom kyrkan och företräder trossamfundet i relation till det offentliga. En viktig del i det arbetet är att identifiera aktörer på området och precisera vilken samordning som skulle behöva ske med olika aktörer. På Svenska kyrkans nationella nivå finns idag ett etablerat samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Utrikesdepartementet och även med Socialstyrelsen, Myndigheten för stöd till trossamfundet, med övriga trossamfund och andra aktörer. I insatser som rör krisberedskap och att skydda civilbefolkningen vid beredskap och i krigstillstånd krävs även samordning med kommuner, regioner, länsstyrelser, sektorsmyndigheter och med Regeringskansliet. Det behövs klara och effektiva kontaktvägar mellan det offentliga aktörer och civilsamhällesaktörerna.

Svenska kyrkan kan också med kort varsel mobilisera, organisera och leda frivilliga, men behöver inte förlita sig enbart på frivilliga för att påbörja arbetet vid kris. Många församlingar utgör redan lokala trygghetspunkter. Svenska kyrkan har organisatorisk förmåga att snabbt fatta beslut, ställa om, samordna och kraftsamla för olika insatser.

I Svenska kyrkan pågår idag ett aktivt arbete med att stärka den civila beredskapen ytterligare. Det innefattar även dialog med Regeringskansliet och pågående samverkan mellan civilsamhällets största aktörer på högsta ledningsnivå (Svenska kyrkan, Svenska Röda Korset, Rädda barnen, Riksidrottsförbundet, stadsmisionerna). Dessa organisationer kan tillsammans koordinera stödjande arbete och kan komplettera varandra. Det finns också en aktiv samverkan med andra trossamfund inom Sveriges kristna råd och med andra trossamfund.

Uppsala 20 april 2023

På kyrkostyrelsens vägnar,



Martin Modéus
Ärkebiskop, ordförande



Erika Brundin
Utvecklingschef

